

СТАНОВИЩЕ

Относно кандидатурата на доцент д-р Марин ДАМЯНОВ по обявения конкурс за избор на професор по драматургия в НАТФИЗ „Кр. САРАФОВ“

От доц. Юрий ДАЧЕВ

Присъствието на доцент Марин Дамянов в съвременното българско кино отдавна е доказало таланта и професионализма му на кинодраматург. По традиция /и инерция/, за работата на сценариста у нас се говори главно с банални и неоснователни констатации /колко липсват и колко фатално е това отсъствие за българското кино/. В това отношение създаденото от Марин Дамянов има още по-голямо значение от личните успехи на талантлив автор. То укрепва престижа на тази професия в българската култура, насочва поглед към многобройните изисквания към хората, които я упражняват, откроява разнообразните умения, които трябва да притежават.

Респектиращ списък от филми, в които е работил, представя доцент Дамянов. Избраните от него текстове за конкурса безспорно заслужават специално вглеждане, но е невъзможно те да бъдат откъснати от дългогодишното присъствие на Дамянов в българското кино. Ще припомня някои от качествата, характеризиращи разножанровите изяви на кандидата.

„Ботев в сянката на паметника“ и **„Гешев“** ясно разкриват впечатляващата ерудиция на сценариста. Териториите, в които той навлиза, са неспокойни по много причини. От една страна личностите в полезрението на автора, в продължение на десетилетия са оформили доминиращо тяхно възприемане, което не е лесно да бъде оспорено. "В сянката на паметниците" , ако използвам заглавието на Марин Дамянов, стоят застинали много

фигури от българската история, чиято противоречивост като че ли предпочитаме да подминаваме, отколкото да разравяме и още по-малко осмисляме. Тук е първата важна страна, която личи в авторския подход. В историческия материал той навлиза не като в притихнал, оставен на дежурно осветление музей. Без херостратовска самоувереност, но и без богобоязливо придържане към популярни интерпретации. Този подход обаче щеше да остане признание само за „четящия“ историята автор. А в случая говорим за умело боравещ с материала и родените от него въпроси драматург. Марин Дамянов умее да пресее и пресова в страниците на сценария си конфликтната енергия на минали времена и личности, но без спекулации или преднамерено натрапване на позиция. В организацията на сценарния материал е „предвидена“ дискуссионност, чрез подбора на малко известни факти и непознати страни на историческите личности.

Работата на сценариста е лишена от успокоението на писателя, недоволен от приема на книгата си, че времето ще насочи повторно погледа на читателите към написаното. А особено в областта на документалното кино, обречеността на драматурга да мине „в сянката на филма“ е двойна. Може би затова нерядко приемаме като сценарии на документални филми „бързи“ текстове или такива, които, макар и добра литература, са непреводими за екран. Интелигентно есе по темата и надежден материал за кандидатстване на сесия в Националния филмов център.

Сценариите за документални филми на Марин Дамянов имат съвсем друга природа. Организацията на текста, логиката на връзките между информативния текст, „пространството“ за мнение на интервюираните, заложената още на“ ниво сценарий динамика на разказа, карат читателя да види в усети в написаното бъдещия филм. В известен смисъл те са на ръба между сценарий и режисьорска книга и колкото и да бъдат променяни в процеса на

работа, тези текстове са високо стъпало в подстъпа към създаване на кинопроизведение, а не просто добра литература или документален колаж.

В това отношение и двата сценария, предложени от кандидата за конкурса разкриват изключително зряла и овладяна в съобразяването си с киноспецификата работа на драматурга . /С неизбежната доза авторово самоотречение, за което вече беше споменато/. И ако **„Ботев в сянката на паметника“** вече спечели признание сред зрителите и специалистите, очакванията за **„Гешев“** са още по-големи, защото сценарият в е ч е представлява преодоляване на мълчание и етикети, което има сериозна историческа стойност, подсказва наситени с напрежение и въпроси къдри.

В игралното, както и в документалното кино, Марин Дамянов разкрива силно чувство за конфликт. Той не е автор на съзерцателното кино, на безпосочните психологически портрети, на спокойния диалог. Като автор той проверява всичко чрез сблъсъка на характерите, открояващ се от действени ситуации. В тази посока неговата работа на сценарист на игрални филми е важна стъпка в доближаването на българското кино към важни характеристики на игралното произведение, на които у нас продължава да се гледа с пренебрежение и дори предрение. Разбира се, в областта на изкуството няма „единственост“ , но е важно да се подчертае, че написаното от Марин Дамянов е ценно по отношение на утвърждаване на професионално писане за кино, в което конфликтът, ясно изразените характери и лаконичния, наситен с енергия диалог, са на почит. Тук искам да отбележа, че познанията и постиженията си в тази област, доц. Дамянов успешно споделя с обучаващите се в специалност „Кинодраматургия“. Работата му с тях, както и в продукциите на НАТФИЗ, са добра възможност студентите да усетят, какво киното „иска“ от сценарната основа,

как я превръща в свой материал, отсявайки литературните примеси и излишества.

Няма да изброявам успешните заглавия на български игрални филми, в чието създаване Марин Дамянов. Ще отбележа само, че те го утвърдиха като един от майсторите в областта на кинодраматургията, без чието присъствие днешното ни кино би било чувствително по-бедно.

В предложените от кандидата материали е включено и изследването **„Проблемът за двойника и раздвоеното съзнание в кинодраматургията“**. Тук отново се срещаме с богатата филмова ерудиция на автора. Но не само. Познанията му в областта на психоанализата и психоаналитичните интерпретации са вградени в оригинален анализ на редица филмови творби. Радващото е, че сред тях са не само световни шедеври, но и заглавия на българското кино. Това изследване безспорно има приносно значение. От една страна – то реабилитира ъгъл на интерпретация към филмовото произведение, който, поради закостенели идеологически съображения, десетилетия наред беше невъзможен за филмовия анализатор. От друга страна – наблюдението има и своята практически приложимост и продължимост в работата със студентите. Те обогатяват своя поглед към изграждането на филмовия характер с вниманието към подмолията на човешкото съзнание, с предизвикателствата, които те носят за авторите, пишещи за кино, с невъзможността да бъдат пренебрегвани като мотиви за поведението на персонажите.

Надявам се, с написаното дотук, да съм аргументирал своята убеденост, че кандидатурата на доц. д-р Марин Дамянов е изключително убедителна. Гласувам „за“.

1 септември , 2018 година

доц. Юрий ДАЧЕВ